

JOS LAMMERS

In zijn parklandschap met stadspuin: 'Architecten en biologen komen hier hun ogen uitkijken'

'ZO MAAK IK VAN EEN MILIEUPROBLEEM GRATIS EEN KATHEDRAAL'

LOUIS LE ROY

161893

In Duitsland kennen ze hem nog wel. Daar krijgt hij dezer dagen zelfs een eredoctoraat. In Nederland is het stil geworden rond Louis G. le Roy. Op bezoek in Oranjewoud: een gesprek over barok, puin en ecologie. 'Lieve jongen, nou moet je eens goed luisteren.'

MATT DINGS

Louis le Roy: "Ik praat nog wel eens met oud roest-verkopers en dan valt me altijd op hoe tevreden die mensen in wezen zijn. Waarom? Omdat zij binnen hun koninkrijk van het blik, dat jij een afschuwelijke chaos vindt, hun eigen autonomie ervaren. Ze mogen dan in bezopen omstandigheden leven — ze hebben tenminste de vrijheid. Maar de stelling? *Paradise lost*. Dat geldt bijna voor het hele land. Er is toch geen kwadraat meter vrijgebied meer? De planologen hebben het allemaal geregeld. De onmacht van de technocratische maatschappij".

Het zal wel liggen aan de zakelijkheid van de jaren tachtig. Het zal er wel aan liggen dat er even méér behoefte aan economen dan aan idealisten is.

Aan het begin van de jaren zeventig bestond er veel belangstelling voor de landschapsarchitect, schilder, schrijver, cultuurfilosoof, holist-avant la lettre Louis G. le Roy en diens speelse ideeën over het *ecologiseren* van de samenleving. Maar toen kwam de recessie. De handen moesten uit de mouwen voor de economie en over de ecologie zouden we het in leukere tijden nog wel eens hebben. Rond Le Roy werd het stil.

Althans in Nederland. Duitsland daarentegen hield aandacht voor zijn verhaal. Universiteiten en stadsbesturen daar bleven hem uitnodigen voor lezingen en op diverse plekken kon hij een campus of een stukje stad een ecologische opknopbeurt geven. Dat

nesses en wist ook nog eens boven de techniek uit te springen door op hoog kunstzinnig niveau zeer complexe werelden te schilderen. Hij had een netwerk van schilders om zich heen die hij de drijfkracht gaf om hun eigen prestaties ook zo hoog mogelijk op te schroeven. Dat was kunst op een niveau... Ik vind dat kunstenaars tegenwoordig schaamteloos de meest laagstaande dingen aanbieden."

— *Waar denkt u dan aan?*

"Drie scheve palen met een schroevendraaier erdoorheen, of een luijer aan een wasdraad, of een omgegooide vuilnisemmer. En intuïtief voelt de samenleving aan dat dit niks is."

— *O?*

"Het volk kun jij niet aanpraten, Dings, dat dat kunst is. Het volk zegt: Dings, je kunt kletsen wat je wilt, maar voor ons is dat een omgevallen vuilnisemmer."

Zo kan men ook kletsen wat men wil, begrijp ik dan, maar 'de mensen' laten zich evenmin aanpraten dat de maatschappelijke ordening zo geslaagd is.

"We hebben een gigantisch probleem met de overbevolking omdat we de mens geen ruimte en tijd gunnen. Je werkt in een produktiesysteem, krijgt een paar vierkante meter en een beetje vrije tijd en daarmee doe je 't dan maar. Mensen voelen ook intuïtief aan dat het niet klopt als je in een kooi tienhoog in Parijs wordt opgesloten met de mededeling: dit is jouw ruimte en hier zit je je tijd maar uit. Dat ervaar je als volstrekt onnatuurlijk. Niet voor niets is er overal rebellie en eisen mensen vrijheid, autonomie, zelfbeschikking. Daarom pleit ik voor vrijplaatsen binnen de stad waarin de mens autonoom zijn creativiteit kan ontwikkelen."

— *Iets concreter. Hoe zou een stad er dan uitzien?*

"Weet ik niet zeker. Complex in elk geval. Veel kleurrijker. Er zou veel meer ornamentiek komen en de bebouwing zou rijker van structuur worden. De mensen zouden parken omtoveren tot ruimtelijke avonturen. En dat is geen sprookje. Ga maar eens kijken in de armzaligste sloppenwijken. Daar bemoeit het systeem zich niet met de bewoners en leven mensen in hun armoede autonoom. Daar zie je een heel gecompliceerd netwerk, opgebouwd uit tandenborstels, plastic, blik, petroleumvaten en noem maar op. Het is opvallend dat in Mexico, waar ze de bidonvilles grootschalig willen moderniseren, ze stoten op een bevolking die dat niet wil. Je krijgt revolutie, niet omdat de mensen in het paradijs wonen, maar omdat ze in een natuurlijk gegroeide structuur leven. Die mensen willen misschien ook best een leuke badkamer, maar dan willen ze 'm wel zelf maken. Maar het politieke systeem zegt: autonomie, daar beginnen we niet aan. Daarom hebben die wilde tuinen ook zoveel beroering gewekt. We houden het liever in de hand, we hebben liever een vast schema dan dat iemand voorstelt de schema's nou eens los te laten."

— *U veronderstelt nu dat de mensen zo'n grote behoefte aan ontplooiing heb-*

ben. Maar misschien zijn we echt wel het gelukkigst met een mooie badkamer.

"Dat is nou wel een leuke zet van jou, maar ik weet zeker dat die behoefte er is. En dat sluit niet uit dat men ook nog gesteld kan zijn op een leuke badkamer. Wel is het waar dat de een die behoefte bewuster voelt dan de ander. Mensen zijn de creatieve vrijheid verleerd. Ze weten niet eens meer hoe het er buiten uitziet. Als je een vogel die lang heeft vastgezet loslaat vliegt hij niet eens weg zodra je de kooi opent."

Stel, we maken u minister...

"Graag."

— *...wat staat het volk dan allemaal te wachten?*

"Heel wat. Nou moet je eens luisteren. We gebruiken de mens alleen maar als producent van producten. We produceren maar en produceren maar, de wereld loopt over van wat we allemaal maken, over vijf-

ten jaar hebben we de zaak volledig dichtgebouwd. Intussen zijn er in West-Europa al twintig miljoen mensen niet meer nodig voor de produktie. En dat worden er nog veel meer. Allemaal door de computermaatschappij tot *outcasts* verklaard. Ik accepteer de computermaatschappij helemaal, ik accepteer alles, het draagt alleen maar bij tot de complexiteit, maar ik vind dat we ons de luxe van al die aan de kant geschoven mensen niet kunnen permitteren. Wat een energieverlies! Nou, als ik als minister op deze waanzinnige carroussel van onmogelijkheden zou zitten, dan zou ik zeggen: de landbouwgronden die we nu braak leggen wegens overproduktie, geven we aan de werklozen."

— *In plaats van volkstuinjes.*

"In plaats van volkstuinjes, want die zijn veel te beperkt. Ze kunnen me de hele wereld geven. Morgen al. Dan neem ik de weddenschap aan dat ik binnen dertig jaar van Amsterdam tot ver voorbij Constantijnopel gratis gigantische parken aanleg.

JOS LAMMERS

'Ik bekijk hoe ik met dat glas een complexe wereld kan opbouwen'